

Hariduse-, ja rahaministeriumile, Riigikogu juhatusale, hariduse- ja rahandusekomisjonile ning kõigile Riigikogu rühmadele.

Eesti keskkoolide juhatajate ühingu

märgukiri

Vabariigi valitsuse poolt 21. apr. 1927 a. esitatud õppejõudude tasuseaduse eelnõu kohta.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Eesti keskkooli vaba arenemise huvides palub Eesti keskkoolide juhatajate ühing teha õppejõudude tasuseaduse eelnõu keskkoolisse puutuv osas järgnevad parandused ja muudatused:

1. Keskkool on tähtis iseseisev lüli meie haridusasutiste süsteemis. Tema häast käekäigust oleneb töö edukus Ülikoolis kui ka hariduselus üldse. **Keskkooli töö edukuse eeltingimuseks on aga temas töötava elava jõu, õpetajaskonna, vaimlise tasapinna kõrgus, mis ei ole mõeldav ilma vastavate majanduslikkude eeldusteta.**

Keskkooli seadus nõuab keskkooli õpetajailt kõrgemat haridust. Selle omandamine on seotud suurte majanduslikkude kuludega. Keskkooli õpetajate praegune palk on aga sedavõrt madal, et andekamad noored ülikooli lõpetajad isikud vähese tasuvuse tõttu hoiduvad eemale keskkooli õpetaja ametist, need aga, kes asunud tööle sellel alal, ei suuda majandusliku olukorra raskuse tõttu end tarviliselt välja arendada ning pakkuda eesti koolile seda, mis nad oma ettevalmistuse ja kalduvuse poolest võiksid anda.

Keskkoolis töötav õpetajaskond kui kõige suurem rühm kõrgema haridusega intelligentsi on aga suur rahvuslik kapital. Seepärast oleks meie rahvusliku edu seisukohalt tarvilik kindlustada temale vajalikud töö ja arenemise võimalused. Alalised majanduslikud mured aga ei luba õpetajaid rahulikult töötada ja oma töösse süveneda, mis eriti tarvilik hariduse alal.

Praeguseis tingimuses on keskkooli õpetaja muudetud mehaaniliseks tööjõuks, tunniandjaks. Peale otsese töö, tunniandmise, on temal veel väga palju kasvatuslikku tööd ja lisakohustusi (klassijuhatus, klassi raamatukogu, järelvalve väljaspool kooli jne.). Osaliselt on see kõrvaltöö praegusel ajal söödis ja koolijuhatajail pole võimalust õpetajaid nende tundide raskuse ja viletsate palkade juures küllaldaselt rakendada koolielu igakülgse arendamise tööle.

Koolijuhatajad konstateerivad, et praeguses olukorras ei saa keskkooli õpetaja olla innuga oma töö juures. See oleks saavutatav ainult keskkooli õppejõudude töötingimuste ja palgaolude põhjaliku parandamise korral, nagu see, näiteks, teostamist on leidnud kohtunikkude juures.

Eelpool öeldut arvestades **tuleks keskkooli õppejõudude palgaolusid parandada, tõstes nende palganorme üldiselt ühe astme võrra 21. IV. 1927 tasuseaduse eelnõus (§ 4) ettenähtud normega võrreldes.**

Peale selle tuleks (§ 4 tabel 3) I järgu d liigi õpetajate tasu lähendada b liigile ühe astme võrra, missugune vahekord on tegelikult olemas praegu maksvas seaduses. Seda nõuab nimetatud liigi õpetajate töö õiglasem hindamine.

2. Palgaseaduse kavas on kooli klassikomplektide kriteeriumiks juhataja tasu normeerimisel võetud arv 6, milline vastab küll algkoolile, kuid pole õiglane keskkooli suhtes. Täiskomplektiline keskkool on maksva seaduse järele 5 klassiline ja juhataja peaks niisuguses tervikulises koolis saama ka täispalga. Kuna I-he komplektilises keskkoolis puudub juhatajal abi, siis ei ole ka tema tööhulk ja vastutus mitte väiksemad, kui 2-he komplektilises koolis,

kus abijuhataja olemas. Seepärast ei ole millegagi põhjendatud 5-klassilise kooli juhatajale madalama palga määramine. Keskkoolid alla 5 kl. komplekti kui ka 5 ja 10 klassikomplekti vahel on kas uuesti organiseeritavad või likvideeritavad ja neist ajutistest seisukordadest ei tohiks oleneda üldine palgaseadus.

Seepärast **tuleks juhataja palga liigitamise õiglaseks ja põhjendatud kriteeriumiks keskkooli suhtes võtta 5 klassi komplekti eelnõus arvatud 6 asemel (§ 4).**

Selle paranduse vajadust illustreerib järgnev võrdlus:

Juhataja ühekomplektilises keskkoolis (5 kl.) ja juhataja abi kahekompl. keskkoolis (10 kl.) saavad eelnõu järele võrdselt palka, kuid tundide arv on juhatajal suurem (14) kui juhataja abil (12). Administratiivne töö on juhatajal täielik (korrahoid, majapidamine j. n. e.), abil aga osaline (peaasjalikult korrahoid), vastutus juhatajal täielik, abil aga osaline. Seega on koolijuhataja töö alahinnatud võrreldes juhataja abi tööga.

3. Ei ole õiglane keskkoolis reguleerida õpetajate tööhulka kõigis aineis ühtlase tundide normiga, samuti ka kinnistada ühe kindla tundide arvu külge. Keskkoolis töötavad õppejõud on eriteadlased omal alal ja peavad sellistena õpetama ka erialale vastavaid aineid. Kuna keskkooli õppetöö on süstemaatiline ja erineb selle poolest algkooli omast, siis ei või ka siin määrata õpetajale ükskõik mis aineid tundide komplekteerimiseks. Õpetaja pole mitte süüdi, kui koolis paar tundi tema eriaineist komplektini puudu jääb. Neid paari tundi ei saa ta teisest koolist mitte juure ja nii jääbki õpetaja osalise palgaga. Eriti tabab see raskus väiksemate, viieklassiliste koolide õppejõude. Maa keskkoolis on seisukord ses suhtes äärmiselt kurb.

Selle pahe kõrvaldamiseks peaks õpetaja tundide norm keskkoolis olema liikuv, vähemalt 4 tunni piires, olenedes ainele määratud kogu tundide arvust ja aine iseloomust. Algkooli suhtes on tundide normi liikuvuse põhimõte 6 tunni piires (30—24) palgaseaduse eelnõu § 10 tunnustamist leidnud.

Õieti tuleks keskkooli õppejõudude tundide normeerimiseks tarvitusele võtta õppekohtade (etaade, staatide) süsteem liikuva tundide normiga.

Kuna aga õppekohtade küsimus oma uuduse poolest pikemaajalist kaalumist nõuab, siis peaks vähemalt aset leidma esialgne lähinemine sellele **keskkooli õpetajate normaal-tundide arvu liikuvaks tegemise näol, arvates komplektiks 20—24 näd. tundi (§ 10).**

Tundide normi liikuvaks tegemisega kaoksid mitmed ebapedagoogilised nähtused, nagu iga aastane klassijuhatusete muutmine, tundide ümberjaotus õpetajate vahel j. n. e.

Ka pole kõik ained ühesugused ettevalmistuse ja kõrvaltöö rohkuse suhtes, näiteks emakeel ja võimlemine, millistest esimesega kaasa käib suur ajakuulutus käsitlevate teoste alalise korduslugemise ja järjest ilmuva uue kirjandusega tutvunemise ning alaliste kirjatööde parandamise näol. Andmed näitavad, et 24 näd. tunni juures kulub emakeele õpetajal tekstide ja kriitiliste teoste lugemise ning vihkude parandamise pääle kokku keskmiselt vähemalt 4 tundi päevas, üksikutel puhkudel veel rohkemgi.

Samuti ei ole väike tunniandmisega seotud kõrvaltööde hulk võõrkeelte, loodusteaduse, matemaatika jne. õpetamisel. Pääle selle kõige nõuavad suuri aja- ja jõukulu õpetaja kasvatuslikud kohustused.

Selge, et sarnases olukorras keskkooli õpetaja tundide normi suurendamise mõte peab ära jääma. Pedagoogiliselt oleks see otse lubamatu. **Seepärast tuleb kõige kategooriliselt seista keskkoolis tundide normi suurendamise vastu (§ 10, b).**

4. Pole õiglane nii suuri kohustusi, nagu klassijuhatus ja õpilaste järelvalve, milline uues eelnõus esmakordselt fikseeritud, arvata kõrvaltööna ilma erilise tasuta. Senine koolielu praktika näitab, et klassijuhatusete töö peaks süvenema. Klassijuhatus nõuab rohkem jõukultust kui seda on senini suudetud anda. Klassijuhataja ülesandeks ei ole ainuüksi klassi üldise ülespidamise eest hoolitsemine, vaid igakülgne hoolealuste arendamine ja kasvatamine, tihe kontakt nendega mitte ainult koolis, vaid ka väljaspool kooli. Klassijuhatajal tuleb oma õpilasi tundma õppida individuaalselt ja arendada igaühte tema vaimliste erinevuste kohaselt. Eriti tähtsaks ja vastutavaks muutub klassijuhataja töö veel seetõttu, et keskkoolis ligi pooled õpilased elavad võõraste juures, kus kasvatuslik järelvalve ja juhtimine nõrk. Haridusministeeriumi instruktsioonidki näevad ette ja teevad kohustavaks õpetajale selle suureulatusliku kasvatus töö, mis klassijuhataja õlul lasub. Endisel ajal hinnati seda tööd võrdseks 6 nädala tunniga. Ka Eestis oli varem aastail tunnustatud see põhimõte, olgugi küll väiksemas ulatuses (2 näd. tundi). Seda peaks ka nüüd tunnustama.

Kasvatustöö edukuse ja ühtlase ning õiglase tööjaotuse tagatiseks on hädatarvlik klassijuhatus arvata tasuta vähemalt 2 näd. tunni normiga (§ 12).

5. Õigustatud nurinat tekitab senini tarvitav viis koolijuhataja tundide arvu määramisel klassikomplektide järele. Seejuures tuleb näiteks I-komplektilises koolis (5 kl) juhatajal anda terveni 14 tundi nädalas. Arvesse võttes veel, et juhatajal abi ei ole, on selge, milline töökoorem administratiivse töö kõrval tema õlul lasub.

Õigluse põhimõte nõuab, et koolijuhatajate tundide arv nii 1-he kui ka 2-he komplektilises kooles kindla normiga ära määratakse normaaljõu kohaselt, näiteks 6—8 (§ 13).

Poolikud kooli komplektid ei tohiks mitte üldist seadust mõjutada, vaid neid tuleks arvestada lisamäärusis.

6. Suuri takistusi normaalsele koolitööle teeb suur koolijuhataja kompetentsuse piiramine asetäite tundide korraldamise asjas üksikute õppejõudude puudumisel. Seaduseelnõu näeb ette igakordse koolivalitsuse nõusoleku asetäite tundide määramiseks. Harilikult tuleb tagant järele hankida koolivalitsuse kinnitust asetäite tundide ja õpetaja puudumise õigustamiseks, sest haigumisest teatatakse ikka alles siis, kui tööle ilmuda ei saa ja siis on hilja koolivalitsuselt vabastamiseks eelluba muretseda. Siin peaks koolijuhataja vastu enam usaldust olema ja tema kompetentsi õpetajate puudumiste põhjuste kvalifitseerimisel suurendama. Tuleks loobuda igakordsete haigusdokumentide nõudmisest, kui koolijuhatajal on selge, et õpetaja haigust ei simuleeri. Praeguse korra juures tuleb ette nähtusi, kus üks asetäite tund, mille väärtus 1 kr., arstikutsumisega haiguse konstateerimiseks, olgugi et see ilmne on, 2,5 kr. lisakulu toob.

Koolijuhatajal peaks õigus olema iseseisvalt otsustada õpetajate puudumise põhjuste kvalifitseerimisel lühemaajaliste haigusejuhtude korral, näiteks ühe nädala jooksul (§ 22).

7. Palgaseaduse eelnõu järele maksab riik nagu senigi 80% koolijuhataja ja abi palgast, kuna kooli ülevalpidaja annab 20% arvel korteri. Seetõttu suureneb igakordse palga tõusu korral mahaarvatav 20%, mille tagajärjel korter muutub alatasa kallimaks. Loomulikum oleks need kaks asja üksteisest lahutada. **Palgamaksja asutis peaks maksma palga terves ulatuses, kuna kooli ülevalpidaja annaks omalt poolt korteri (§§ 26, 29).**

Kuna juhatajate ja õpetajate tasunormide vahe on äärmiselt väike, siis võiks see soov küll õigustatud olla. Arvestades koolijuhatajate ja abide väikest arvu, ei saaks ka kulusumma seetõttu suureks minna. Pretsedent on sel alal olemas, nimelt hoolekande koolis ja Harku koloniis, kus korterid on arvatud peale palga.

Igatahes tuleb kaotada alaline korteri kallinemine.

Eesti keskkooli arenemise majanduslikke eeldusi on seni vähe silmas peetud. Keskkoolide juhatajate ühing loodab, et märgukirjas esitatud vähesed paranduse ettepanekud tähelepanu leiavad ja nad arvesse võetakse.

Tartus, 12. jaan. 1928. a.

Eesti keskkoolide juhatajate ühing.

Juhan Lang,
esimees.

Juhan Sütt,
kirjatoimetaja.